

Hogyan teremtünk rendet a káoszból? Egy példa a Viselkedés Támogató Tanításának alkalmazására

**Anne W. Todd
Oregoni Egyetem
2001. január**

Jelen esettanulmány azt mutatja be, hogy különféle eszközök segítségével hogyan hozható létre egy csapatmunkán és adatokon alapuló viselkedést támogató terv. A példa egy egész iskolai tanévet ölel fel. A csapatmunka, az okok részletes feltárása és a rendszeres megbeszélések eredményeképpen a csapat kidolgozta a hatékony adatgyűjtés módját, ami hozzájárult a döntések meghozatalához Hannah napjának megszervezéséről, az egyéni tantervről és a napi oktatási programokról. A megbeszéléseken a csapat a pontos adatok ismeretében szükség szerint módosította a cselekvési tervet. A változtatások általában nem voltak jelentősek, és nem került sok időbe azok kivitelezése. Ritkábban az is előfordult, hogy olyan esemény történt, ami miatt meg kellett vizsgálni a problémát, és a tanuló igényeihez kellett igazítani a viselkedést támogató tervet.

A probléma ismertetése

Hannah, édesanyja kérésére nevezzük így a kislányt, a helyi általános iskola 4. osztályos tanulója. A kislány Down-kórral született, ezért speciális oktatásban részesült. Hannah elsős kora óta ebbe az iskolába járt, és már jó néhány tanulót ismert. Hannah nagyrészt egy speciális fejlesztő csoportban tanult, amely a rendes negyedik osztálytól néhány tanteremmel odébb volt. A pedagógusok Hannah viselkedésénél problémaként jelölték meg, hogy nem figyel oda a feladatra, zavarja a tanítás menetét, és más, oda nem illő dolgokat művel. Azt tapasztalták, hogy állandóan nevetgél, nyújtogatja a nyelvét, firkál, hosszasan integet, mutogat a társaira, és nagyon hosszú ideig tart számára, amíg egyik helyről a másikba átér. Hannah-t öt alkalommal az irodába is leküldték, ahol fegyelmi jegyzőkönyv készült, mert társait intim helyeken érintette meg. Hannah nem végezte el a kijelölt feladatait, hanem a fent felsorolt tevékenységekkel volt elfoglalva. A tanárok tapasztalata szerint jóval több probléma fordult elő akkor, amikor a tanár 5 vagy annál több diákkal foglalkozott, mint amikor Hannah egyedül vagy kisebb csoportban volt (legfeljebb 4 tanuló jutott egy tanárra). Tanárai Hannah-t a „Segítségkérő formanyomtatvány” („A” melléklet/ hivatkozás) kitöltésével a Tanárokat segítő csapathoz küldték, és Akciócsoportot hoztak létre a probléma orvoslására.

A probléma megértése és a támogatás megszervezése

Akciócsoport jött létre, hogy a pontos adatok és problémamegoldó eszközök felhasználásával megoldást találjanak a problémákra. A csoport tagjai voltak: Hannah édesanyja, fejlesztő pedagógusa, viselkedés támogató koordinátora és a 4. osztály osztályfőnöke. Kezdetben az Akciócsoport háromszor találkozott, hogy feltérképezzék a problémát, és hogy létrehozzák a viselkedést támogató tervet. A következőkben a három megbeszélés rövid leírását ismertetjük.

Az Akciócsoport első megbeszélése:

Az Akciócsoport Terv („B” melléklet/ hivatkozás) segítségével a csapat megszervezte a probléma megértéséhez elengedhetetlenül szükséges teendőket. *Ennek a találkozásnak az volt a célja, hogy kitöltsék a „Viselkedés okának feltárása” kérdőívet és, hogy a 2. találkozó előtt megfogalmazzák a probléma mibenlétét.* A csapat az Akciócsoport Tervben megjelölt teendők alapján határozta meg szükséges lépéseket. A 2. találkozóig három fontos teendőt kellett elvégezni: (a) interjút készíteni a családtagokkal és a tanárokkal, (b) különböző iskolai helyszíneken megfigyelni Hannah viselkedését, és (c) első körben összefoglalni a probléma mibenlétét, és átgondolni, hogy szükség van-e a háttér, az oktatási és a visszajelzési stratégiák módosítására.

Hannah fejlesztő pedagógusa a „Viselkedés okának meghatározása tanárok és iskolai dolgozók számára” kérdőívet („C” melléklet/ hivatkozás), míg Hannah édesanyja a rövidített „Viselkedés okának meghatározása” kérdőívet („D” melléklet/ hivatkozás) töltötte ki, a viselkedés támogató koordinátor pedig közvetlen vizsgálatokat („E” melléklet/ hivatkozás) végzett.

Az Akciócsoport 2. megbeszélése

A 2. megbeszélésnek öt feladata volt: (a) megegyezés a probléma összefoglalását illetően, (b) az elvárt viselkedések meghatározása, (c) a megtanítandó pozitív hatású alternatív viselkedések megfogalmazása, amelyek felválthatják a problémás viselkedést, (d) **megerősítő és javításra készítő (vagy: jutalmazó és büntető)** intézkedések listájának összeállítása (e) lehetséges oktatási, környezeti és visszajelzési stratégiák összegyűjtése.

(a) A probléma összegzése

1. Amikor Hannah-nak a helyén önállóan, illetve 5 fős vagy annál nagyobb csoportban kell dolgoznia, akkor sokszor nem a feladatra koncentrálnak, és nem figyel a

tanár utasításaira, hanem firkál, beszélget a társaival, és grimaszol, hogy magára vonja társai figyelmét.

2. Amikor a folyosón felügyelet nélkül van, Hannah gyakran intim helyen érinti meg a társait, hogy magára vonja a figyelmüket.

A problémák gyakrabban fordulnak elő akkor, amikor Hannah rosszul érzi magát, vagy nem aludt eleget. A csoport megegyezett abban, hogy az összegzésük helytállónak bizonyult. Mivel mindkét összegzésben szerepelt a társak figyelmének felkeltése, a csapat úgy döntött, hogy Hannah feladatra összpontosítását fogják támogatni. Célként tűzték ki, hogy Hannah ne nyúljon másokhoz, hiszen ez feltétele a feladatra koncentrálnak.

(b) Elvárt viselkedések: A csapat egyetértett abban, hogy azonos körülmények között a megtanítandó elvárt viselkedések a következők: a feladat elvégzése, a csendes munka és az utasítások követése.

(c) Pozitív Alternatív Viselkedések: A csoport egyetértett abban is, hogy a helyes magaviselet megtanítása nagyon fontos. Ide tartozik a feladat elvégzése, a csendes munka, és saját munkájának ellenőrzése.

(d) Visszajelzés: ha megfelelően viselkedik, lehetőséget adunk arra, hogy a társaival együtt lehessen. A – magatartáskártyával és a folyamatos teljesítménnyel mérhető – megfelelő munkavégzés eredményeképpen Hannah pluszpontokat kap a magatartáskártyájára, amely lehetővé teszi, hogy a társaival találkozzon. Problémás viselkedés esetén nem kap pontot a magatartáskártyájára.

(e) Stratégiák

A szerkezeti és környezeti stratégiák a következőket foglalják magukba: (a) képes órarend használata, (b) az elvárt viselkedések megtanítása, (c) az osztálytársak felkészítése arra, hogy csak a megfelelő viselkedésre figyeljenek, és ne vegyenek tudomást a buta viselkedésekről.

Az oktatási stratégiák a következők: (a) annak megtanítása, hogy önálló munkavégzéskor és csoportmunka esetén a feladatra figyeljen, (b) annak megtanítása, hogy hogyan ellenőrizze a saját munkáját, (c) annak megtanítása, hogy ha tanári segítséget kér, akkor tegye fel a kezét, és csendben várjon, (d) képes órarend használatának a megtanítása.

A visszajelzési stratégiák a következők: (a) pluszpontok adása a magatartáskártyára, (b) pluszpontok beváltása osztálypontokra (c) barát meghívása szabadidőben, (d) megfelelő viselkedés esetén a tanár odafigyelése és dicsérete, (e) nem kap pontot a magatartáskártyájára, amikor nem a feladatra figyel.

A nyomon követés és értékelés a következőket foglalja magába: (a) a kezdeti heti egy helyett fokozatosan áttérnek a havi egy megbeszélésre, (b) a tanuló fejlődésével kapcsolatos adatokat minden megbeszélésen áttekintik, (c) Hannah tanulmányainak figyelemmel kísérése, továbbá az iskola és a család közötti kapcsolattartás céljából Heti jelentés („F” melléklet/ hivatkozás) vezetése.

Az Akciócsoport 2. megbeszélésének hátralevő részében a tagok arról ötleteltek, hogy a négy támogatási kategórián belül hogyan tudnának segíteni Hannah problémáján, beleértve az esemény háttérét, előrejelzést, oktatást és visszajelzést.

A viselkedés támogató koordinátor a megbeszélés jegyzőkönyvét rávezette a Különbéle viselkedéstípusok támogatási tervre („G” melléklet/ hivatkozás).

Az Akciócsoport 3. és további megbeszélései:

A további megbeszélések fő célja a pontos adatokon alapuló döntéshozatal. A csapat megegyezett abban, hogy a következő megbeszélések három állandó részből fognak állni: (1) az adatok tanulmányozása, és az előző megbeszélés óta történtek áttekintése, (2) azon témák megbeszélése, amelyeket újra át kell gondolni, (3) a következő megbeszélés időpontjának egyeztetése, és az addig elvégzendő feladatok kijelölése. Abban is megegyeztek, hogy a megbeszéléseknél egységes formanyomtatványt fognak alkalmazni („H” melléklet/hivatkozás), amely részletezi a megbeszélésen hozott fontos döntéseket, továbbá a kijelölt feladatokat és kötelezettségeket.

Az Akciócsoport további rendszeres találkozásai során a megbeszélések mindig a fent részletezett három részből álltak. Idővel a csapat már csak négyhetente találkozott, hacsak nem történt valami nagyobb változás (pl. az órarendben vagy a személyzetben).

Minden megbeszélésen áttekintették az adatokat, beleértve a heti jelentést („F melléklet”/ hivatkozás), a magaviselet változását a kitűzött célokhoz képest, és a tanulmányi előremenetelt

(„I” melléklet/ hivatkozás). A megvitatták a fejlesztendő tanulmányi területeket, meghatározták a fejlődés mértékét, kielemezték a felmerülő hibákat, és elvégezték a szükséges változtatásokat.

Szükséges változtatások az adatok alapján

Minden viselkedést támogató tervnél vannak olyan időszakok, amikor kevés változtatásra van szükség, vagy egyáltalán nincs szükség változtatásra, van, amikor kismértékű és egyszerű változtatásokra van szükség, és vannak olyan időszakok, amikor úgy tűnik, semmi sem megy. A fejlődés lelassul, a kisebb problémák egyre gyakoribbá és esetleg súlyosabbá válnak, majd kitör a káosz. Ezen helyzetek felismeréséhez nélkülözhetetlen, hogy a csoportnak legyen vezetője és szervezeti kerete.

A tavaszi szünet után Hannah problémái más jelleget öltöttek. A problémás viselkedések száma megnőtt, de a korábbi figyelemfelkeltő viselkedéseket kezdték felváltani az “elkerülő” jellegű viselkedésformák. Hannah órarendje megváltozott, és a minden tantárgyból egyénileg csak vele foglalkozó tanárnak köszönhetően növekedtek az elvárások vele szemben. A csapat összeült, hogy megvitassák az újonnan kialakult helyzetet. Megállapították, hogy problémás viselkedésével Hannah most a tanulmányi követelmények alól igyekszik kibújni. Erre a „Viselkedés okának feltárása tanárok és iskolai dolgozók számára” kérdőív egy másik verziójából és közvetlen megfigyelésekből következtek. A csapat a már korábban felvázolt eljárást követte, ám most a problémamegoldó megbeszélés középpontjában a kihívást jelentő tanulmányi helyzetek esetén tapasztalt “elkerülő” jellegű viselkedés állt. Az egyik megbeszélésen kitöltötték a Különféle viselkedéstípusok támogatási terve nyomtatványt (J melléklet/ hivatkozás).

Fontos észrevételek:

1. A problémás viselkedés, azok előjelei, a háttérben meghúzódó események, továbbá az azokat fenntartó okok idővel változnak. A rendszeres értékelés és az adatok figyelemmel kísérésén alapuló döntések létfontosságúak.
2. Az órarendi változások is szükségessé tehetik a viselkedést támogató terv módosítását a tanulói igényeknek megfelelően.

Szükség lehet a viselkedést támogató terv módosítására

Hannah órarendje azért változott, hogy több egyéni oktatást kapjon. Problémás viselkedése mögött most már az húzódott meg, hogy ne kelljen az órai feladatokkal foglalkoznia, és nem az, hogy a társai és a felnőttek figyelmét magára vonja. A viselkedést támogató terv első variációja még azon alapult, hogy Hannah fegyelmezetlenségével szerette volna magára vonni tanárai és társai figyelmét. A körülmények és a problémás viselkedés változását követnie kell a támogatásnak is. A támogatás változásával az írott támogató tervet is felül kell vizsgálni, hogy tükrözze a változásokat.

Folytatni kell a csapat rendszeres megbeszéléseit és a pontos adatokon alapuló döntéshozatalt. Az Akciócsoport szerkezetileg jól működött az elmúlt másfél tanévben. Ez alatt 4 különböző pedagógiai asszisztens váltotta egymást, Hannah-nak volt egy nehéz tanéve, és az őt tanító tanárok is változtak (Hannah a negyedik osztályból az ötödikbe lépett). Az Akciócsoport szerkezete és pontos adatai minden ilyen esetben elősegítették a sikereses problémamegoldást. A káoszt a rend segítségével sikerült megelőzni, amely a csapatmunkán alapuló támogatás megszervezésének és a tanulói siker nyomon követésének köszönhető.

Erről a tervről további információt az elérhető linkeken találhatnak, vagy forduljanak Anne W. Toddhoz az awt@uoregon.edu címen.